

Elandhond, Lapinporokoira en Kishu. Ontstaan en achtergrond van hun gedrag.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

De rassen van deze vergelijking, de Elandhond, Lapinporokoira (Laplandse Herder) en de Kishu kom je niet op iedere straathoek tegen. Ze zijn alle drie afkomstig uit een uithoek, waardoor ze - al zijn het rassen die best al een tijdje bestaan - maar nauwelijks bekend zijn buiten hun land van herkomst. De Elandhond werd al in 1877 erkend als ras en is daarmee een van de rassen van het eerste uur. De Kishu, een van de zes nationale Japanse rassen, werd rond 1930 als ras in het leven geroepen en ook de voorloper van de Lapinporokoira, (Laplandse Herder), kon zich rond die tijd verheugen over de belangstelling van kynologen uit eigen land.

Schedelmetingen

Deze rassen worden alle drie gerekend tot de 'oertypen'. Dat hebben ze vooral te danken aan de 19^e eeuwse Zwitserse zoöloog Ludwig Rütimeyer. Hij concludeerde in 1861 op basis van schedelmetingen van in Zwitserland bij prehistorische paalwoningen opgegraven skeletten van honden – door hem *canis palustris* (moerashond) genoemd - dat het om middelmatig grote honden met een vosachtig uiterlijk ging. Omdat op veel afbeeldingen uit de oudheid honden met een spitse snoet, kleine staande oren en een krulstaart staan, werd de *canis palustris* of 'turfhond' al gauw beschouwd als een spits en daarmee als de voorvader van alle honden van het spitsstype.

Kruisingen met wolven

DNA onderzoek heeft inmiddels aangetoond dat een overeenkomstig uiterlijk in het geheel niet hoeft te wijzen op eenzelfde gemeenschappelijke voorouder. Zo staan de Kishu en de Elandhond met hun krulstaart genetisch veel verder af van elkaar dan de Elandhond en de Lapinporokoira met zijn afhangende staart.

Mitochondriaal DNA onderzoek van Klütsch (2010) toonde aan dat de Noorse Elandhond, de Zweedse Elandhond (Jämthund) en de rassen die hun oorsprong vinden bij de Sami (Lappen) - de Finse en Zweedse Lappen hond en de Lapinporokoira – genetisch zeer dicht bij elkaar staan. Zij zijn tussen de 3000 en 480 jaar geleden ontstaan uit kruisingen van honden met wolven. Hun gedrag verschilt dan ook niet zoveel van elkaar.

Blaffen

De Noorse Elandhond is een jachthond, die gebruikt werd voor de jacht op elanden, maar ook wel op wolven en beren. Hij werd in een bepaald gebied losgelaten en moest vervolgens de elanden zelfstandig opsporen. Hij beschikt dan ook over een uitstekende 'neus' en veel speurtalent. Wanneer hij een eland had opgespoord, werd de elandhond geacht deze te stellen (op dezelfde plaats te houden) en aan te blaffen, net zo lang tot de jagers hem gevonden hadden. Dat kon in het Noorse boslandschap soms wel een uur duren en eiste dus het nodige van het doorzettingsvermogen en de 'blafkracht' van de hond. De Elandhond is dan ook een volhardende, zelfstandige hond die niet voor een kleintje vervaard is.

Geen trouwe volgelingen

Elandhonden werden buiten gehouden en moesten dus ook 's winters het Noorse klimaat kunnen trotseren. Ze werden nooit vastgelegd, maar liepen los en lieten zichzelf uit. Ze fungeerden als deurbel als ze een vreemde zagen, maar werden niet geacht deze op een afstand te houden. Ze gedragen zich dan ook nog steeds tamelijk onverschillig tegenover vreemden. Door hun zelfstandigheid en onafhankelijkheid zijn het ook geen trouwe volgelingen van hun eigenaar, hoezeer ze ook aan deze gehecht zijn en hem hun affectie tonen. Een Engelse liefhebber merkte daarover rond 1945 op: "Ik ben nooit een slaafse of kruiperige elandhond tegengekomen, of een woeste. Integendeel, wat zijn betrouwbare en zoete karakter betreft, is hij onovertroffen en kent hij, wat mij betreft, zijn gelijke niet. Maar zijn aanhankelijkheid gaat gepaard met een opmerkelijke onafhankelijke aard... Het is vrijwel onmogelijk om de gewoontes van de elandhond te veranderen, als die eenmaal vaste vormen hebben aangenomen. (*I have never known a cringing or fawning elkhound, or a savage one. Indeed, for reliability of temper and sweetness of disposition it is unexcelled, and, in my view, unequalled. But this affectionate nature is joined with a marked independence of spirit. ... It is next of impossible to change the habits of an elkhound once they have become set.*)

Rendieren

De Lapinporokoirra – Fins voor 'rendierhond van de Lappen' - deelt het aanhankelijke, maar tegelijk zeer zelfstandige en blafgrage karakter van de Elandhond. Jachteigenschappen, zoals het stellen van wild en het blaffen, kwamen ook van pas bij het opdrijven en bijeenhouden van rendieren. Rendieren zijn nooit volledig gedomesticeerd en mensen waren daardoor gedwongen de kuddes te volgen bij hun voedseltrek. De Sami, zoals de Lappen zichzelf liever noemen, zijn de oorspronkelijke bewoners van Scandinavië. Traditioneel leefden zij van visserij, schapenhouderij en jacht op pelsdieren en rendieren. Slechts een klein deel leefde een semi-nomadisch leven, waarbij zij rendierkuddes volgden over de landsgrenzen van Noorwegen, Zweden, Finland en Rusland heen.

Sneeuwscooters

De middelgrote honden van deze semi-nomadische Sami waren er in vele kleuren en maten. De meeste waren van het middelgrote spitstype en hadden een krulstaart. Rond 1930 kregen Finse fokkers belangstelling voor deze honden en begonnen ze met het fokken van 'Finse Lappenhonden'. Na de Tweede Wereldoorlog waren er nog zo weinig over van dit ras, dat men besloot de Finse lappenhond met behulp van wat bij de Sami aanwezige honden te recreëren en van de ondergang te redden: de Sami gebruikten inmiddels veel vaker sneeuwscooters dan honden voor het werk bij de kuddes. Rond 1960 besloot de Finse Kennelclub het ras op basis van vachtlengte en staartdracht te splitsen in de Lappenhond (Lapinkoira), met lange vacht en krulstaart, en de Lappenrendierhond (Lapinporokoirra), met een kortere vacht en afhangende staart.

Zelfbewustzijn

In tegenstelling tot de Elandhond en de Lapinporokoirra blaft de Kishu nauwelijks. Hij kan wel huilen als een wolf. De Kishu staat dan ook nog dicht bij de eerste gedomesticeerde honden die in de prehistorie met jagers-verzamelaars zijn meegetrokken en vervolgens in Japan eeuwenlang een tamelijk geïsoleerd bestaan hebben geleid. Dat de Japanse hondenrassen niet zo vermengd zijn geraakt met de Europese rassen van later datum heeft te maken met het zelfbewustzijn van de Japanners. Zij koesterden hun eigen cultuur en schermden die

eeuwenlang af van westerse invloeden. Tussen 1641 en 1859 was het Japanse grondgebied ontoegankelijk voor de Westerse handelaars, die vanaf de 16^e eeuw handel probeerden te drijven met Japan. De enige contacten met het Westen verliepen via de Nederlandse handelspost die gevestigd was op Decima, een klein kunstmatig eilandje dat vlak voor de haven van Nagasaki was opgeworpen.

Fokprogramma

Pas na 1859 lieten de Japanners –gedwongen door politieke omstandigheden - weer westerlingen tot hun grondgebied toe. Niet tot hun genoegen overigens. Velen bleven de als onbeschaafd ervaren Westerse cultuur als een bedreiging zien voor het Japanse erfgoed. Dat gold ook voor de Westerse honden die zich begonnen te vermengen met inheemse honden. Het leidde tot de oprichting van de Nihon Ken Hozonkai in 1928. Deze organisatie voor het behoud van de Japanse hondenrassen zocht en vond autochtone honden op het platteland en zette daar een fokprogramma voor op. Daarbij deelde men de honden voornamelijk in op geografische herkomst en op maat (groot, middelgroot en klein).

Nationaal monument

De kleine honden kregen de verzamelnaam Shiba Inu; de Hokkaido, Akita Inu, Kishu, Kai Ken en Shikoku werden naar het district van herkomst genoemd. In de navolgende jaren werden de rassen tot ‘nationaal monument’ uitgeroepen: de Kishu kreeg deze ere naam in 1934.

Aanvankelijk waren het honden die in meerdere kleuren voorkwamen, vaak met een rode of gele aftekeningen in hun vacht. Na 1934 werden alleen honden met een egale vacht erkend en de laatste jaren worden er bijna alleen nog maar honden met een witte vacht gefokt.

Schietschijf

Uit DNA onderzoek blijkt dat tot de verre voorouders van de Kishu honden horen die in verschillende fases vanaf 9000 voor Chr. via Korea Japan bereikten. Deze honden werden door jagers-verzamelaars aanvankelijk - zo blijkt uit prehistorische grafvondsten – vooral als metgezel of jachthond gehouden. In de periode tussen 300 voor Chr. en 300 na Chr., waarin overgegaan werd op landbouw (rijst), dienden ze echter vooral als eiwitrijke aanvulling op het menu. Ook fungeerden ze als schietschijf voor de Japanse krijgselite, de Samoerai, die daarmee hun kunst van het met pijl en boog schieten vanaf een galopperend paard oefenden bij een gereguleerd spel, het *Inuoumono* (Hondschietsen).

Jacht

Onder invloed van het Boeddhisme, dat in de 6^e eeuw zijn intrede deed in Japan, verbeterde het lot van de honden en kregen ze weer meer hun rol van jachthond en metgezel terug. De gewoonte om ze te eten verdween echter pas definitief aan het einde van de 19^e eeuw onder invloed van de contacten met het Westen.

Middelgrote honden, zoals de honden waar de Kishu als ras uit is ontstaan, werden vooral ingezet voor de jacht op wilde zwijnen en herten, die ze moesten helpen opsporen.

Verschil

Net als de Elandhonden beschikken de Japanse honden dan ook nog steeds over een sterk jachtinstinct en een zelfstandig karakter. Uit onderzoeken van Tanabe (2006) bleek dat alle zes Japanse rassen - waaronder dus de Kishu – vergeleken met een twintigtal Westerse rassen, behoorlijk van deze verschilden, met name in vriendelijkheid. Japanse rassen scoorden daarin hoog wat betreft agressie naar andere honden en de eigenaar, en verdedigden hun territorium met verve. Ze waren minder trainbaar en pasten zich niet gemakkelijk aan. Ze hadden minder behoefte aan aandacht en affectie en speelden minder dan de Westerse rassen.

Wetenschappelijke literatuur:

Klütsch, C.F.C. et al. (2010) Regional occurrence, high frequency but low diversity of mitochondrial DNA haplogroup d1 suggests a recent dog-wolf hybridization in Scandinavia. *Animal Genetics* 42, 100-103.

Tanabe, Y., (2006). Phylogenetic studies of dogs with emphasis on Japanese and Asian breeds. *Proceedings of the Japan Academy, series B* 82.

